

Opgave 1 Democratie voor toekomstige generaties

Is de democratie wel geschikt om uitdagingen die op de lange termijn spelen, zoals het klimaatprobleem, aan te gaan? Volgens sommige wetenschappers en filosofen niet. Democratieën zouden te veel gericht zijn op de korte termijn, zoals de eerstvolgende verkiezingen. Daarom stellen die wetenschappers en filosofen dat het mondiale klimaatprobleem om een fundamenteel ander politiek systeem vraagt.

Een voorbeeld van zo'n ander systeem is een goedaardige dictatuur, waarbij direct gehandeld kan worden op basis van kennis over de urgentie van het klimaatprobleem. Een dictatoriale regering is namelijk niet afhankelijk van stemmen en kan daardoor verder vooruitdenken en daadkrachtiger grote problemen aanpakken dan democratische landen. In een opiniestuk komt de Britse wetenschapper Martin Rees daarom met het voorstel voor een goede despoot: alleen een goede despoot kan maatregelen doorvoeren die het mogelijk maken om de 21e eeuw veilig door te komen.

Plato onderscheidt vijf verschillende staatsvormen, waaronder de democratie.

- 1p 1 Leg uit dat de democratie volgens Plato een negatief effect heeft op het karakter van mensen.
- 1p 2 Leg uit met welke van de vijf staatsvormen die Plato onderscheidt, het voorstel van Rees het meest overeenkomt.

Rees lijkt ervan uit te gaan dat een goede, alwetende despoot kan bestaan.

John Stuart Mill heeft kritiek op het idee van een goede, alwetende despoot. Zelfs als een goede despoot zou bestaan die alles zou kunnen overzien en besturen, zijn de gevolgen volgens Mill niet wenselijk.

- 1p 3 Geef met deze kritiek van Mill een argument tegen de opvatting van Rees dat een goede, alwetende despoot nodig is om het klimaatprobleem op te lossen.

Robert Dahl benoemt tien voordelen van de democratie.

- 2p 4 Beargumenteer met twee van Dahls voordelen of een goedaardige dictatuur volgens jou geschikter is dan een democratie om het mondiale klimaatprobleem te beperken.

In *De goede voorouder* onderzoekt filosoof Roman Krznaric de gevolgen van het kortetermijndenken in de huidige democratie. Volgens hem is er te weinig oog voor toekomstige generaties, die machteloos zijn omdat ze nog niet mogen stemmen of nog niet gekozen kunnen worden. Hij wijst erop dat grote duurzame projecten vaak worden geschrapt, omdat die op korte termijn kostbaar zijn en pas op de lange termijn iets opleveren. Volgens Krznaric gebruiken overheden een rekenprincipe waardoor toekomstige generaties veel minder zwaar meetellen in keuzes over duurzame investeringen dan de huidige generatie.

Krznaric vergelijkt dit rekenprincipe met de manier waarop vroeger, ten tijde van de slavernij, een slaafgemaakte Afrikaans-Amerikaan minder meetelde dan een witte Amerikaan. Daarom vergelijkt hij toekomstige burgers met slaafgemaakten.

De filosoof Robert Nozick beschrijft zijn kritiek op de democratie in *Tale of the slave*.

- 2p **5** Geef een **overeenkomst** en een **verschil** tussen Nozicks *Tale of the slave* en Krznarics beschrijving van toekomstige burgers als slaafgemaakten.

Krznaric noemt een aantal initiatieven om een langetermijnperspectief in de bestaande democratie te introduceren, zoals het houden van burgerberaden met het oog op de toekomst. Hierbij doet een groep burgers aanbevelingen aan politici over beleid. Volgens Krznaric zijn deze burgerberaden zinvol. Omdat de leden een heel verschillende achtergrond hebben, wordt over de toekomst van alle groepen gesproken. Bovendien bieden burgerberaden – als oefening in ‘langzaam denken’ – de deelnemers de ruimte en tijd om langetermijnproblemen uitvoerig te bespreken en te bestuderen.

Volgens Mill is een democratie een meer rationele staatsvorm dan een regering van experts. Hij heeft daarbij een bepaalde opvatting over stemrecht.

- 2p **6** Leg uit dat volgens Mill de kwaliteit **en** rationaliteit van beslissingen toenemen bij een burgerberaad.
- 1p **7** Geef een argument tegen een burgerberaad met Mills opvatting over stemrecht.

Om te stimuleren dat burgerberaden zich daadwerkelijk verplaatsen in toekomstige generaties, hebben onderzoekers van de universiteit van Kyoto hiervoor een speciale vorm van burgerberaad bedacht, die zij 'Future Design' noemen. Dit burgerberaad bestaat uit twee groepen. De ene groep deelnemers neemt het standpunt van de huidige bewoners in, en de andere groep beeldt zich in dat ze 'toekomstige inwoners' uit het jaar 2060 zijn. Uit onderzoek blijkt dat de groep 'toekomstige inwoners' veel radicalere en vooruitstrevender plannen bedenkt dan de huidige inwoners. Vooral op het gebied van milieu. Hoewel de deelnemers vaak volwassenen zijn, nemen soms ook middelbare scholieren deel aan Future Design.

Amy Gutmann is een voorstander van het deliberatieve model van democratie, zoals ook blijkt uit haar opvatting over onderwijs en democratie.

- 2p 8 Geef weer om welke reden onderwijsprofessionals volgens Gutmann geen volledige zeggenschap over het onderwijs moeten hebben. Leg vervolgens uit dat Future Design een voorbeeld kan zijn van Gutmanns opvatting over onderwijs en democratie.

Om het probleem van het kortetermijndenken van de huidige democratie te doorbreken, stelt Krznaric een combinatie van het burgerberaad en Future Design voor: 'intergenerationele jury's', waarin mensen uit verschillende generaties bij elkaar worden gebracht.

tekst 1

Ziehier de toekomst die ik graag over de hele democratische wereld tot stand zou zien komen: om de paar jaar worden er burgers van twaalf jaar en ouder willekeurig gekozen om deel te nemen aan een burgerberaad van 'goede voorouders' [...] Deze 'intergenerationele jury's' voeren debatten over langetermijnkwesties die op dat moment spelen, bijvoorbeeld of het doel van de overheid om een CO2-neutraal land te creëren niet tien jaar eerder gehaald moet worden [...] De beraden, die plaatsvinden door het hele land, raadplegen deskundigen en geven alle deelnemers, [inclusief] jongeren, een gelijke stem.

bron: Krznaric, De Goede Voorouder, 2021

Milton Friedman neemt een duidelijk standpunt in over bemoeienis door de overheid met onderwijs. Op basis van zijn paternalisme-argument kun je stellen dat betrokkenheid van jongeren bij politieke besluitvorming zoals in het voorstel van Krznaric geen goed idee is.

Ook vanuit andere filosofische posities kan het voorstel van Krznaric beoordeeld worden.

- 3p **9** Beargumenteer of jij het eens bent met Krznarics voorstel in tekst 1 voor het organiseren van intergenerationele jury's en verwerk in je argumentatie:
- Friedmans paternalisme-argument,
  - een voordeel van het deliberatieve model van democratie, en
  - een definitie van het begrip 'rechtvaardigheid'.